

Věc C-87/22

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce

Datum doručení:

9. února 2022

Předkládající soud:

Landesgericht Korneuburg (Rakousko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

4. ledna 2022

Navrhovatel v řízení o opravném prostředku:

TT

Odpůrkyně v řízení o opravném prostředku:

AK

[omissis]

RAKOUSKÁ REPUBLIKA

LANDESGERICHT KORNEUBURG (Zemský soud v Korneuburgu, Rakousko)

Landesgericht Korneuburg (Zemský soud v Korneuburgu) jako odvolací soud [omissis] ve věci péče o nezletilé děti 1. V*** T*** a 2. M*** T***, obě narozeny dne **.**.20**, vydal k odvolání otce [omissis] T** T*, [omissis] proti usnesení Bezirksgericht Bruck an der Leitha (Okresní soud v Brucku an der Leitha) ze dne 2. listopadu 2021, [omissis] toto

usnesení:

I. Soudnímu dvoru Evropské unie se na základě článku 267 SFEU předkládají k rozhodnutí o předběžné otázce následující otázky:

1. Musí být článek 15 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení

(ES) č. 1347/2000 (Úř. věst. 2003, L 338, s. 1; Zvl. vydání 19/06, s. 243) vykládán v tom smyslu, že žádost členského státu příslušného ve věci, pokud se domnívá, že soud jiného členského státu, ke kterému má dítě zvláštní vztah, je vzhledem ke svému umístění vhodnější k projednání věci nebo její určité části, aby tento soud převzal příslušnost, je přípustná rovněž tehdy, pokud je jiný členský stát členským státem, v němž dítě získalo obvyklé bydliště po neoprávněném odebrání?

2. V případě kladné odpovědi na první otázku:

Musí být článek 15 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (Úř. věst. 2003, L 338, s. 1; Zvl. vydání 19/06, s. 243) vykládán v tom smyslu, že v něm uvedená kritéria převzetí příslušnosti jsou upravena taxativně, aniž jsou zapotřebí další kritéria s ohledem na zahájené řízení podle článku 8f Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí přijaté dne 25. října 1980 v Haagu (dále jen „Haagská úmluva“)?

[omissis]

ODŮVODNĚNÍ

V*** a M*** jsou nemanželské děti [omissis] A*** K*** a [omissis] T*** T***. Rodiče a děti jsou slovenskými státními příslušníky. Děti se narodily na Slovensku. Podle slovenského práva jsou obě děti svěřeny do péče obou rodičů.

Otec je samostatně výdělečně činný a pracuje v Bratislavě. Matka pracuje jako lékárnice rovněž v Bratislavě. Po narození obě děti žily se svými rodiči nejprve na Slovensku a na jaře roku 2014 se přestěhovaly do Rakouska.

Obě děti navštěvovaly v roce 2014 po dobu zhruba měsíce a půl jesle a poté po dobu dvou let mateřskou školu v Hainburgu an der Donau (Rakousko). Od roku 2017 navštěvují obě děti školu v Bratislavě. Děti byly ráno před školou dováženy ze svého bydliště v Rakousku autem do školy do Bratislavy a po odpolední družině je jeden z rodičů vyzvedl a dovezl zpět do domu v Rakousku. V tomto domě se děti připravovaly na následující školní den, hrály si a jedly společně se svými rodiči, poté šly okolo 20:00 spát.

Děti umí německy pouze některá slova. Jejich mateřským jazykem je slovenština a s rodiči a prarodiči komunikují ve slovenském jazyce.

Rodiče se v lednu 2020 rozešli. Od července 2020 žijí děti se svou matkou v Bratislavě.

Současně s návrhem na návrat dětí podle článku 8f Haagské úmluvy, který je projednáván u Okresního soudu Bratislava I [omissis], navrhl otec u soudu prvního

stupně, aby obě děti byly svěřeny do jeho výhradní péče, podřídně aby děti byly svěřeny do jeho hlavní péče při ponechání společné péče, a aby mu byly svěřeny do jeho výhradní předběžné péče do ukončení řízení o úpravu péče v zásadě s tím souhrnným odůvodněním, že matka neoprávněným odebráním dětí z Rakouska na Slovensko jednala v rozporu se zájmem dětí. Tvrdí, že matka vytrhla děti z jejich sociální integrace. Matka se podle něj snaží přerušit kontakt otce s dětmi.

Matka se vyslovila proti návrhům otce na úpravu péče a podala námitku mezinárodní nepřislušnosti Bezirksgericht Bruck an der Leitha (Okresní soud v Brucku an der Leitha) v zásadě s odůvodněním, že děti měly trvale obvyklé bydliště ve Slovenské republice. Navštěvovaly tam školu, lékaře, provozovaly volnočasové aktivity a v domě v Hainburgu an der Donau, kde děti nebyly sociálně integrovány, se zdržovaly pouze za účelem jídla a přespaní.

Usnesením ze dne 4. ledna 2021 zamítl Bezirksgericht Bruck an der Leitha (Okresní soud v Brucku an der Leitha) návrh otce na svěřeni do péče a návrh na svěřeni do předběžné péče z důvodu mezinárodní nepřislušnosti [omissis].

Usnesením Landesgericht Korneuburg (Zemský soud v Korneuburgu) jako odvolacího soudu ze dne 23. února 2021 [omissis] bylo vyhověno odvolání podanému otcem a napadené usnesení bylo pozměněno v tom smyslu, že byla zamítnuta námitka mezinárodní nepřislušnosti podaná matkou.

Toto rozhodnutí odvolacího soudu bylo na základě mimořádného opravného prostředku „Revisionsrekurs“ podaného matkou potvrzeno usnesením Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud) ze dne 23. června 2021 [omissis] a mimořádný opravný prostředek „Revisionsrekurs“ byl zamítnut.

Matka podala dne 23. září 2021 návrh, aby Bezirksgericht Bruck an der Leitha (Okresní soud v Brucku an der Leitha) požádal podle čl. 15 odst. 1 písm. b) a odst. 2 písm. a) nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 soud Slovenské republiky, aby převzal příslušnost podle čl. 15 odst. 5 tohoto nařízení, případně žádost podal podle čl. 15 odst. 1 písm. b) a odst. 2. písm. b) z podnětu soudu [omissis], protože kromě řízení o navrácení podle Haagské úmluvy vedeného u Okresního soudu Bratislava I [omissis] probíhají řízení u Okresního soudu Bratislava V [omissis], tedy několik řízení před soudy Slovenské republiky, která byla zahájena na návrh jak matky, tak i otce, tyto soudy již provedly obsáhlé dokazování a proto soudy Slovenské republiky mohou lépe rozhodnout o rodičovské odpovědnosti ve vztahu k oběma dětem.

Otec s tímto návrhem matky nesouhlasil a v zásadě namítl, že přenesení příslušnosti podle článku 15 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 je přípustné pouze ve výjimečných případech a každopádně k němu nemůže dojít

tehdy, pokud je u soudů členského státu, které mají převzít příslušnost, vedeno řízení o navrácení podle Haagské úmluvy.

Napadeným usnesením požádal Bezirksgericht Bruck an der Leitha (Okresní soud v Brucku an der Leitha) Okresný soud Bratislava V, aby po nabytí právní moci tohoto napadeného usnesení převzal podle čl. 15 odst. 1 písm. b) nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 příslušnost v řízení o úpravu péče o obě děti a úpravu styku otce se svými dětmi formou soudního rozhodnutí. Vycházel z toho, že s ohledem na okolnost, že obě děti mají slovenskou státní příslušnost, od července 2020 žijí s matkou v Bratislavě a v Rakousku nejsou sociálně integrovány, jsou soudy Slovenské republiky vhodnější k rozhodnutí o rodičovské odpovědnosti a úpravě styku ve vztahu k oběma dětem. Okresný soud Bratislava V již přijal několik pravomocných rozhodnutí o úpravě styku otce s jeho oběma dětmi. Naproti tomu řízení před rakouským soudem by bylo ztíženo v tom smyslu, že jak při šetření prováděném rakouskými orgány péče o děti a mládež, tak i již pověřeným znalcem v oboru dětské psychologie by veškeré rozhovory a šetření musela probíhat za přítomnosti soudního tlumočníka, což je nejen finančně a časově nákladné, nýbrž může v důsledku překladu rovněž dojít ke ztrátě důležitého obsahu hovoru nebo tento obsah může být převeden nepřesně.

Otec toto usnesení napadá odvoláním, které odůvodňuje nesprávným právním posouzením a navrhuje, aby napadené usnesení bylo pozměněno v tom smyslu, že se návrh matky na postoupení věci podle čl. 15 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 Okresnému soudu Bratislava V zamítá; podpůrně navrhuje zrušení napadeného rozhodnutí bez náhrady resp. nové rozhodnutí po doplnění řízení soudem prvního stupně.

Matka navrhuje, aby odvolání nebylo vyhověno. Dále navrhuje, aby Soudnímu dvoru Evropské unie byla předložena otázka týkající se výkladu článku 15 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000.

Landesgericht Korneuburg (zemský soud Korneuburg) je jakožto odvolací soud příslušný, aby o návrhu matky rozhodl ve druhém stupni.

K první předběžné otázce:

1. Právní rámec:

V bodě 12 odůvodnění nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 se uvádí:

„Pravidla pro určení příslušnosti ve věcech rodičovské zodpovědnosti stanovená tímto nařízením jsou formulována s ohledem na nejlepší zájmy dítěte, zejména na blízkost. To znamená, že příslušným by měl být především soud členského státu, ve kterém má dítě své obvyklé bydliště, s výjimkou určitých případů změny bydliště dítěte, nebo soud určený dohodou nositelů rodičovské zodpovědnosti.“

V bodě 13 odůvodnění nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 se uvádí:

„V zájmu dítěte toto nařízení výjimečně a za určitých podmínek umožňuje příslušnému soudu postoupit věc soudu jiného členského státu, pokud je tento jiný soud z hlediska svého umístění vhodnější k projednání věci. V tomto případě by však druhý soud neměl mít možnost postoupit věc soudu třetímu.“

V bodě 17 odůvodnění nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 se uvádí:

„V případech neoprávněného odebrání nebo zadržení dítěte by mělo být neprodleně zajištěno navrácení dítěte, proto by se měla nadále používat Haagská úmluva ze dne 25. října 1980, doplněná ustanoveními tohoto nařízení, zejména článkem 11. Soudy členského státu, do kterého bylo dítě neoprávněně odebráno nebo ve kterém bylo neoprávněně zadrženo, by měly mít možnost odmítnout jeho navrácení ve zvláštních, řádně odůvodněných případech. Takové rozhodnutí by však mělo být nahrazeno pozdějším rozhodnutím soudu členského státu, ve kterém mělo dítě bydliště před neoprávněným odebráním nebo zadržením. Pokud by takové rozhodnutí ukládalo navrácení dítěte, mělo by navrácení proběhnout bez zvláštního řízení o uznání a výkonu tohoto rozhodnutí v členském státě, do kterého bylo dítě neoprávněně odebráno nebo ve kterém bylo neoprávněně zadrženo.“

Článek 15 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 stanoví:

„Postoupení věci k projednání vhodněji umístěnému soudu

1. *Výjimečně mohou soudy členského státu příslušné ve věci, pokud se domnívají, že soud jiného členského státu, ke kterému má dítě zvláštní vztah, je*

vzhledem ke svému umístění vhodnější k projednání věci nebo její určité části, a v případě, že je to v zájmu dítěte:

- a) přerušit řízení v dané věci nebo její části a vyzvat strany, aby podaly návrh u soudu tohoto jiného členského státu v souladu s odstavcem 4, nebo*
- b) požádat soud jiného členského státu, aby převzal příslušnost v souladu s odstavcem 5.*

2. *Odstavec 1 se použije*

- a) na žádost strany, nebo*
- b) z podnětu soudu, nebo*
- c) na žádost soudu jiného členského státu, ke kterému má dítě zvláštní vztah v souladu s odstavcem 3.*

Postoupit věc z podnětu soudu nebo na žádost soudu jiného členského státu je možné pouze se schválením alespoň jedné ze stran.

3. *Má se za to, že dítě má zvláštní vztah k členskému státu ve smyslu odstavce 1, pokud tento členský stát*

- a) se stal obvyklým bydlištěm dítěte poté, co bylo zahájeno řízení u soudu uvedeného v odstavci 1, nebo*
- b) je bývalým obvyklým bydlištěm dítěte, nebo*
- c) dítě je jeho státním příslušníkem, nebo*
- d) je místem obvyklého pobytu nositele rodičovské odpovědnosti, nebo*
- e) je místem, kde se nachází jmění dítěte, a věc se týká opatření k ochraně dítěte ve vztahu ke správě, zachování a nakládání s tímto jměním.*

4. *Soud členského státu příslušný ve věci stanoví lhůtu, ve které musí být zahájeno řízení u soudů tohoto jiného členského státu v souladu s odstavcem 1.*

Pokud do této doby řízení u soudů zahájeno není, pokračuje soud, který řízení zahájil, ve výkonu své příslušnosti v souladu s články 8 až 14.

5. *Soudy tohoto jiného členského státu mohou z důvodu zvláštních okolností věci v zájmu dítěte přijmout soudní příslušnost do šesti týdnů ode dne, kdy o to byly požádány v souladu s odst. 1 písm. a) nebo b). V tomto případě se soud, který zahájil řízení jako první, prohlásí za nepříslušný.*

Jinak soud, který zahájil řízení jako první, pokračuje ve výkonu své příslušnosti v souladu s články 8 až 14.

6. *Pro účely tohoto článku soudy spolupracují buď přímo, nebo prostřednictvím ústředních orgánů určených podle článku 53.*

Soudní dvůr Evropské unie dosud vykládal čl. 15 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 v tom smyslu, že představuje zvláštní pravidlo příslušnosti, které se odchyluje od obecného pravidla příslušnosti uvedeného v čl. 8 odst. 1 tohoto nařízení a k postoupení věci soudu s lepšími předpoklady k jejímu projednání může dojít pouze výjimečně (rozsudek ze dne 10. července 2019, C-530/18 bod 24 a mnohé další).

K otázce vztahu ustanovení čl. 15 odst. 1 nařízení a jeho článku 10 se Soudní dvůr Evropské unie dosud nevyjádřil. Ustanovení článku 10 nařízení v zásadě posiluje postavení soudů země původu, v němž mělo dítě obvyklé bydliště před svým únosem. Tato ustanovení zůstávají jako *lex specialis* na rozdíl od obecného pravidla podle článku 8 nařízení platná pro všechna řízení v souvislosti s rodičovskou odpovědností zahájená po únosu, dokud nenastane jeden z případů uvedených v článku 10 nařízení. Předtím nesmí být řízení týkající se rodičovské zodpovědnosti zahájena v hostitelském členském státě ani v třetí zemi (C-403/09).

Otázkou nyní je, zda v případech, kdy členský stát, který je podle čl. 15 odst. 1 písm. b) nařízení požádán, aby převzal příslušnost, je současně tím státem, v němž dítě po své neoprávněném únosu založilo svůj v mezichase obvyklý pobyt, může dojít k předání příslušnosti tomuto členskému státu.

K tomu lze mít na jedné straně za to, že takovémuto předání brání okolnost, že články 10 a 11 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 obsahují komplexní systém upravující otázky příslušnosti s podrobnými pravidly, jejichž cílem je zajistit příslušnost v zemi původu a neposkytnout výhodu únosci, proto není článek 15 nařízení s touto koncepcí slučitelný a články 10 a 11 nařízení jako *leges speciales* mají přednost před článkem 15 nařízení.

Na druhé straně lze zastávat názor, že již jen znění článku 15 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 umožňuje předání příslušnosti i tehdy, pokud je soud prvního státu příslušný podle článků 10, 11 resp. 12 nařízení a tím má být zajištěno, že i v těchto případech existuje určitá flexibilita při výkonu příslušnosti, aby byl co nejlépe zajištěn zájem dítěte. Ve prospěch tohoto právního názoru lze argumentovat rovněž tím, že ze systematiky pravidel příslušnosti vyplývá, že obsahové úpravy přenesení příslušnosti podle článku 15 nařízení jsou uvedeny až na konci druhého oddílu nařízení týkajícího se příslušnosti a lze jej tedy použít na všechna ustanovení o příslušnosti, která tomuto ustanovení předchází, a nikoliv pouze na obecnou příslušnost podle článku 8 nařízení, protože jinak mohlo být

přenesení příslušnosti podle článku 15 nařízení upraveno bezprostředně po jeho článku 8.

Vnitrostátní judikatura týkající se vztahu článků 10, 11 a 12 k článku 15 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 neexistuje.

K druhé předběžné otázce:

Pro případ, že se první otázka ve smyslu přípustnosti přenesení příslušnosti použije i v případech neoprávněného odebrání, není jisté, zda je pak posouzení přípustné pouze na základě kritérií a podmínek dosud uvedených v judikatuře Soudního dvora Evropské unie, a to že

1. existuje vztah mezi dítětem a jiným členským státem,
2. soud příslušný ve věci samé se domnívá, že soud tohoto jiného členského státu má lepší předpoklady k projednání věci a
3. postoupení slouží nejlepšímu zájmu dítěte (*rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie* ze dne 10. července 2019, C-530/18) nebo zda kromě toho musí být zváženy další okolnosti, k nimž musí být podle Haagské úmluvy přihlédnuto při neoprávněném odebrání, v případě, že ano, jaké okolnosti to mají být. Soudní dvůr Evropské unie se k této otázce dosud nevyjádřil.

Zodpovězení všech otázek je pro odvolací soud nezbytné, aby mohl s konečnou platností rozhodnout o postoupení příslušnosti předmětné věci týkající se péče soudům Slovenské republiky. V závislosti na tom, zda-li je nebo není předání příslušnosti podle článku 15 nařízení přípustné rovněž v těch případech, v nichž členský stát, jehož soudy jsou žádány o převzetí příslušnosti, je rovněž tím státem, v němž dítě v mezidobí po neoprávněném odebrání založilo svůj obvyklý pobyt, bude vyhověno návrhu matky a napadené usnesení - po přezkumu kritérií relevantních pro předání příslušnosti - potvrzeno. V případě, že předání příslušnosti není přípustné, bude nezbytné napadené usnesení zrušit a návrh matky zamítnout.

[omissis]

V Korneuburgu, dne 4. ledna 2022

[omissis]